

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili IV (2014)

Marek Kubiński

Akademia Obrony Narodowej

Artur Sobieraj

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Siły zbrojne – nowe wyzwania

Jak wskazują wydarzenia ostatnich lat, a nawet miesięcy, wojsko coraz częściej angażowane jest w rozwiązywanie kryzysów i konfliktów, zwłaszcza gdy instrumenty polityczne i misje dyplomatyczne okazują się niewystarczające. Podstawowe interesy narodowe Polski wynikają z koncepcji bezpieczeństwa państwa, uwzględniającej aspekty polityczno-militarne, ekonomiczne, społeczne i ekologiczne. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* określa, że nadrzędnym celem strategicznym RP jest zapewnienie korzystnych i bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych poprzez eliminację zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń, redukcję ryzyka oraz odpowiednie oszacowanie podejmowanych wyzwań. Jedną z zasadniczych przyczyn zmian zakresu zadań Sił Zbrojnych są nowe wyzwania¹ i zagrożenia². Zagrożenia mogą pojawiać się w obszarach militarnych i niemilitarnych. Szczególną kategorią nowych zagrożeń są działania terrorystyczne wymuszające realizację przedsięwzięć, w których coraz częściej biorą udział komponenty wojsk lądowych. Reakcją wojskową w powyższych sytuacjach, może być aktywne, lecz z zasady nie gwałtowne zaangażowanie militarne występujące jako dopełnienie środków dyplomatycznych.

Przeciwdziałanie i rozwiązywanie sytuacji kryzysowych jest jednym z głównych zadań Sojuszu Północnoatlantyckiego ujętym w nowej „Koncepcji Strategicznej”, przyjętej podczas szczytu waszyngtońskiego. Przedmiotowy dokument przedstawia całe spektrum operacji reagowania kryzysowego mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa państwom członkowskim NATO. Operacje tego typu obejmują różnorodne działania polityczne, cywilne i militarne prowadzone zgodnie z obowiązującym prawem międzynarodowym w celu zapobiegania i przewyżyczenia wszelkiego typu konfliktom.

¹ „Wyzwanie” to działanie mające na celu skłonienie przeciwnika do podjęcia walki, *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1995, s. 1087.

² *Leksykon wiedzy wojskowej*, red. S. Torecki i in., Wydawnictwo MON, Warszawa 1979, s. 510.

Z punktu widzenia bezpieczeństwa militarnego RP są to działania podejmowane w razie pojawienia się zagrożeń w stosunku do państwa lub jego sojuszników czy też dla pokoju międzynarodowego. Pod tym pojęciem rozumie się działania Sił Zbrojnych jak i udział w wysiłkach międzynarodowych, prowadzonych w celu opamowywania kryzysu oraz zapewnienia osłony przed ich skutkami, a także działania wojenne, które będą podejmowane w razie agresji na Polskę lub jej sojuszników. Przewidują one wykorzystanie całego lub części potencjału militarnego państwa, niezbędnego do przygotowania i przeprowadzenia operacji wojennych, mających doprowadzić do odparcia obcej napaści.

Bezpieczeństwo militarne Polski regulują dokumenty normatywno-prawne, w tym głównie: *Strategia Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* i *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*. Ponadto zarówno Konstytucja RP jak i cytowana ustawa określają misję Sił Zbrojnych RP, która polega na „obronie suwerenności i niepodległości Narodu Polskiego oraz jego bezpieczeństwa i pokoju”. Oznacza to, że rola Sił Zbrojnych ogranicza się do realizacji funkcji zewnętrznej w warunkach zagrożenia militarnego i wojny. Dopiero nowelizacja ustawy w lipcu 1997 roku, podczas powodzi tysiąclecia, rozszerzyła zadania Sił Zbrojnych RP o możliwość udziału w zwalczaniu klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidacji ich skutków.

W odniesieniu do możliwości udziału Sił Zbrojnych w zwalczaniu terroryzmu prawo międzynarodowe nie reguluje jednoznacznie, przy pomocy jakich organów i instytucji wewnętrznych państwa powinny rozwiązywać problemy związane z przeciwdziałaniem i zwalczaniem tego typu zagrożeń. Polska, jak każde państwo demokratyczne, zobowiązana jest przestrzegać prawa międzynarodowego, dotyczy to również zwalczania terroryzmu. W polskim prawodawstwie instrumenty prawne służące zapobieganiu i zwalczaniu terroryzmu należą do sfery prawa karnego oraz do sfery prawa administracyjnego³. W tekście Konstytucji RP brak bezpośrednio zapisu o zagrożeniach terrorystycznych i sposobach ich przeciwdziałaniu takim zagrożeniom, jednakże treść niektórych artykułów może stanowić podstawę do działań skierowanych przeciwko terroryzmowi. Szczególne znaczenie w tej kwestii mają art. 5, art. 228 i art. 230 Konstytucji. Zgodnie z art. 5 Konstytucji „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego”.

System Kierowania Reagowaniem Kryzysowym resortu Obrony Narodowej funkcjonuje w oparciu o dokumenty normatywno-prawne opracowane na szczeblu Ministerstwa Obrony Narodowej oraz dokumenty wykonawcze opracowane w Sztapie Generalnym WP. Najważniejsze z nich to: *Decyzja nr Z-7/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie Systemu Kierowania Reagowaniem Kryzysowym*

---

³ Akty prawne z zakresu prawa karnego obejmują przepisy Kodeksu karnego, a także innych ustaw. Natomiast sfera prawa administracyjnego to przede wszystkim ustawy regulujące ustrój, kompetencje i zadania służb, powołanych m.in. do zapobiegania terroryzmowi i jego zwalczania.

Ministerstwa Obrony Narodowej z dnia 16 października 2000 r. (znowelizowana 16 września 2002 r.), Decyzja nr Z-3/MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie wprowadzenia Regulaminu Sztabu Kryzysowego MON z dnia 25 stycznia 2002 r. oraz Rozkaz Nr Pf- 28/DOW/P3 Szefa Sztabu Generalnego WP w sprawie wdrożenia Systemu Kierowania Reagowaniem Kryzysowym Siłach Zbrojnych RP z dnia 31 stycznia 2001 r. Dokumenty te mają zastosowanie praktyczne i są niezbędne dla budowy i funkcjonowania resortowego systemu reagowania kryzysowego. Na ich podstawie zorganizowano System Kierowania Reagowaniem Kryzysowym resortu Obrony Narodowej oraz opracowano inne dokumenty regulujące problematykę reagowania kryzysowego na niższych szczeblach dowodzenia. Dokumenty te są na bieżąco nowelizowane, stosownie do pojawiających się potrzeb.

Na użytek systemu reagowania kryzysowego resortu ON opracowano *Plan użycia oddziałów i pododdziałów SZ RP w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych*, który zawiera informacje pozwalające na efektywne przygotowanie i utrzymanie w stałej gotowości wydzielone siły i środki w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych o charakterze pozamilitarnym, z zagrożeniami terrorystycznymi włącznie. Ponadto do *Planu...* załączono *Rejestr zagrożeń oraz procedury działań podejmowanych przez Siły Zbrojne RP w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych* jako materiał pozwalający na sklasyfikowanie zagrożeń, w których żołnierze mogą nieść pomoc oraz uczestniczyć w likwidacji skutków powstałych w związku z zaistniałą sytuacją kryzysową.

Różnice pomiędzy prowadzeniem operacji z art. 5 i spoza art. 5 polegają m.in. na złożoności sytuacji, szerokim oddziaływaniu opinii publicznej, trudności identyfikacji przeciwnika, braku jednolitej linii frontu oraz trudności w przewidywaniu rozwoju sytuacji. Podczas prowadzenia operacji spoza art. 5 wielokrotnie staniemy przed problemem trafnego określenia zagrożeń i sposobu działania przeciwnika. Operacje te różnić będzie również określenie punktu ciężkości. O ile dla operacji z art. 5 określa się jeden punkt ciężkości na określonym szczeblu dowodzenia, o tyle w operacjach spoza art. 5 konieczne będzie określenie kilku punktów ciężkości, i co więcej – istotą działania nie będzie ich zniszczenie, ale ich ochrona. Ponadto udział sił NATO i sił spoza Sojuszu wspólnie z organizacjami międzynarodowymi wymagał będzie ścisłej koordynacji działań zarówno na etapie planowania, jak i podczas realizacji zadań.

W operacjach reagowania kryzysowego działania bojowe prowadzone są w celu rozbicia przeciwnika lub obniżenia jego potencjału bojowego oraz przeciwdziałania wszelkiego typu zagrożeniom przy użyciu posiadanych środków militarnych. Decyzja o użyciu siły należy do jednej z trudniejszych, jaką muszą podjąć dowódcy. Błędna – grozi naruszeniem równowagi i zaostrzeniem kryzysu w rejonie przygranicznym.

Staje się wielce prawdopodobne, zwłaszcza obserwując różnorodność nieprzewidzianych i często niekonwencjonalnych poczynań zwaśnionych stron, że celem użycia jednostek wojsk lądowych może być wsparcie lub zastąpienie sił pokojowych

ONZ (innych sił) i stabilizacja sytuacji kryzysowej lub też w wypadku dalszego niepomyślnego rozwoju sytuacji (przejęcia w fazę konfliktu zbrojnego) stworzenie warunków do wprowadzenia niezbędnych sił w obszar objęty kryzysem.

Podstawa prawna umożliwiająca użycie sił NATO w celu wsparcia lub zastąpienia innych sił wynika z ogłoszonej w 1992 r. „woli NATO do wspierania, zgodnie ze swymi własnymi procedurami, operacji pokojowych prowadzonych pod auspicjami ONZ (UN – United Nations) i Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (obecnie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie)”⁴.

W Doktrynie Narodowej Operacji Połączonych stwierdzono:

Wojska lądowe, w określonych uwarunkowaniach operacyjnych, mogą być zaangażowane do prowadzenia działań spoza art. 5 – działania w ramach reagowania kryzysowego. W przypadku prowadzenia tego typu działań, wojska lądowe używają tych samych jednostek i na tych samych zasadach, co podczas prowadzenia działań w ramach konfliktu i wojny.

Wiele faktów przemawia za tym, że skuteczne może okazać się łączenie wysiłku działań wojsk operacyjnych, obrony terytorialnej, pozamilitarnych ogniw obronnych oraz całego społeczeństwa w jeden spójny system, czyniący z przeciwdziałania agresji zadanie całego narodu.

Jak pisze W. Lidwa:

Skuteczność działań obrony powszechnej będzie wynikiem zespolenia profesjonalizmu wojsk operacyjnych wyposażonych w nowoczesne środki walki, z działaniem formacji wojsk obrony terytorialnej broniącymi wcześniej wyznaczonych rejonów odpowiedzialności, oraz z powszechnością oporu społeczeństwa wyrażającą się w masowych działaniach nieregularnych⁵.

W sytuacji bezpośredniego zagrożenia militarnego szereg istotnych zadań przypisuje się jednostkom „obrony terytorialnej”, w tym między innymi:

- prowadzenie rozpoznania terytorialnego;
- ochronę i obronę ważnych obiektów w rejonie zagrożenia;
- ewentualne zabezpieczenie przyjęcia i pobytu wojsk NATO;
- uczestniczenie w zabezpieczeniu mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk operacyjnych;
- przeciwdziałanie dywersji;
- prowadzenie rozbudowy inżynieryjnej terenu w ramach operacyjnego przygotowania obszaru kraju⁶.

⁴ Bi-MNC, Directive, NATO Doctrine for Peace Support Operations, Supreme Allied Commander, Europe, SHAPE B-X7070, Belgium, 11.12.1995, s. 5.

⁵ W. Lidwa, *Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1999, s. 33.

⁶ Por.: A. Tomaszewski, *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1997, s. 26; R. Jakubczak, *Organizacja i wykorzystanie wojsk obrony terytorialnej*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1996, s. 48.

Zespolenie działań wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej oraz działań regularnych i nieregularnych na obszarach zajmowanych lub zajętych przez przeciwnika⁷ uwiarygodnia strategię odstraszenia sugerując że agresja spowoduje uwikłanie się agresora w długotrwałą, nie rokującą nadziei na szybkie zakończenie kampanii wojennej, której koszty (straty) przewyższają mogą przewidywane korzyści⁸.

W militarnej obronie kraju wojska lądowe, jako jeden z rodzajów sił zbrojnych, przeznaczone są do prowadzenia działań na lądowym teatrze działań wojennych i zdolne do utrzymania i zajęcia terenu⁹. Stanowią one trzon sił biorących udział w połączonej operacji obronnej, bez których udziału nie można osiągnąć założonych celów operacji.

Szukając rozstrzygnięcia istoty działania – „aby wyjaśnić komuś, w jaki sposób coś się robi, wystarczy odpowiedzieć na pytanie, jak się to robi”¹⁰ – wyjaśnia T. Kotarbiński. Wykonując postawione zadania, wojska będą osiągały określone cele w konkretnych warunkach. Dlatego też ich działania będą wynikały głównie z treści zadań charakterystycznych dla okresu kryzysu i w sytuacji bezpośredniego zagrożenia militarnego kraju. Podczas wykonywania zadań mogą zaistnieć różne, trudne do przewidzenia sytuacje i do działań w takich zaskakujących okolicznościach trzeba być przygotowanym, np. przez projektowanie (symulacje) wielowariantowych reakcji. M. Huzarski podkreśla, że: „Wariantowanie użycia pododdziałów wiąże się z rozwiązywaniem problemów o charakterze taktycznym, w wyniku których powstają koncepcje działania przetwarzane na zamiary i decyzje dowódców”¹¹. Stąd też warianty powinny umożliwić jak najlepsze wykorzystanie potencjału intelektualnego i materialnego wojsk, zgodnie z przyjmowaną w teorii organizacji i zarządzania zasadą optymalności, której treść sprowadza się do twierdzenia, że w procesie podejmowania decyzji poszukuje się najlepszego z możliwych w danej sytuacji sposobu działania¹². Wymaga to jednak rozważenia różnych możliwości, z których wiele wiąże się z przyszłymi wydarzeniami, często trudnymi do przewidzenia. Ocenia się je według skali rozciągającej się od pewności (pełnej możliwości przewidywania), poprzez ryzyko, do niepewności (minimalnej możliwości przewidywania)¹³.

W celu rozważenia możliwości i określenia optymalnego poziomu ryzyka w poszczególnych wariantach teoria organizacji i zarządzania proponuje racjonalny model podejmowania decyzji (ryc. 1). Obejmuje on cztery etapy:

⁷ J. Marczak, J. Pawłowski, *O obronie militarnej Polski przełomu XX i XXI wieku*, Warszawa 1995, s. 219.

⁸ W. Lidwa, dz. cyt., s. 34.

⁹ *Słownik terminów w zakresie bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1996, s. 102.

¹⁰ T. Kotarbiński, *Traktat o dobrej robocie*, Ossolineum, Wrocław–Warszawa–Kraków 1973, s. 56.

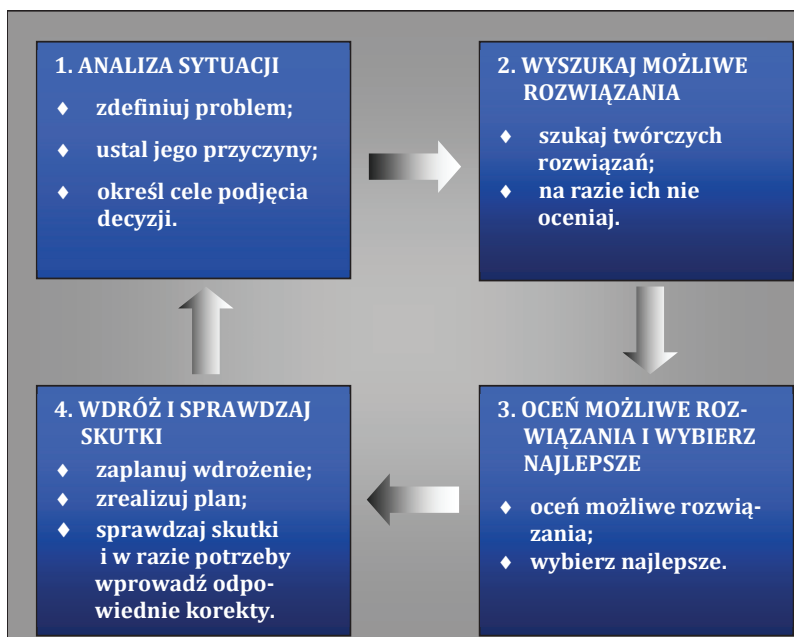
¹¹ M. Huzarski, *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1999, s. 56.

¹² *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, red. L. Paleczny, PWE, Warszawa 1981, s. 614.

¹³ Por. J. A. F. Stoner, C. Wankel, *Kierowanie*, PWE, Warszawa 1996, s. 246–247.

1. Analizę sytuacji;
2. Wyszukanie możliwych rozwiązań;
3. Ocenę możliwych rozwiązań i wybór najlepszego z nich;
4. Wdrażanie decyzji i śledzenie jej skutków¹⁴.

W aspekcie wojskowym punktem wyjściowym wskazanego modelu jest zazwyczaj otrzymanie zadania od przełożonego, w którym określa on podwładnemu cel, jaki powinien osiągnąć. Analiza sytuacji powinna zaś stworzyć warunki do sprecyzowania, jak ów cel ma być osiągnięty. W trakcie jej prowadzenia należy przeanalizować zadanie oraz ocenić warunki jego wykonania, tj. przeciwnika, wojska własne, otoczenie (warunki terenowe, atmosferyczne itp.), oraz inne czynniki, które należy wziąć pod uwagę (np. czas). Wyszukiwanie możliwych rozwiązań powinno bazować na założeniu, że jeżeli rozwiązanie umożliwia osiągnięcie celów organizacji, to oznacza, że jest skuteczne¹⁵.

Ryc. 1. Racjonalny model podejmowania decyzji

Źródło: J.A.F. Stoner, C. Wankel, *Kierowanie*, Warszawa 1997, s. 249

W etapie oceny możliwych rozwiązań i wyboru najlepszego z nich należy dążyć do porównania wariantów, określenia wad i zalet każdego z nich w odniesieniu do sił niezbędnych dla ich realizacji, zgodności z zamiarem przełożonego, prawdopodobnego działania przeciwnika itp.¹⁶.

¹⁴ Tamże, s. 249–259.

¹⁵ Tamże, s. 250.

¹⁶ J. Kręciak, *Przygotowanie działań taktycznych w NATO (Na przykładzie procedur Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych USA)*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1996, 16.

Kryterium wyznaczającym warianty działań jest prakseologiczna reguła przygotowania się do działań przy najbardziej niekorzystnym wariantcie rozwoju sytuacji¹⁷. Przeprowadzone badania wykazały, iż w układzie narodowym zasadnicze zadania wojsk lądowych będą wykonywane w początkowym okresie konfliktu zbrojnego w ramach strategicznej operacji obronnej. Należy zatem przewidywać, że jej pierwsza faza będzie połączoną operacją opóźniającą, prowadzoną siłami narodowymi, z możliwością wsparcia tych działań przez siły powietrzne państw sojusznicznych pod warunkiem jednak, że agresor nie będzie dysponował zdecydowaną przewagą w powietrzu¹⁸.

Wsparcie działań antyterrorystycznych

Przeciwdziałanie terroryzmowi zazwyczaj postrzegane jest jako fizyczna eliminacja jego przejawów, realizowana zwykle przy pomocy jednostek antyterrorystycznych. Jednakże jest to powierzchowne i błędne pojmowanie zagadnienia.

Na przeciwdziałanie terroryzmowi składa się wiele różnorodnych przedsięwzięć, realizowanych przez poszczególne służby samodzielnie lub we współdziałaniu. Podając system przeciwdziałania terroryzmowi analizie, można wyróżnić następujące etapy działań: rozpoznanie, zapobieganie, zwalczanie, usuwanie skutków¹⁹.

W Polsce odpowiedzialność za każdy z wymienionych obszarów spoczywa na innych służbach, natomiast Siły Zbrojne RP spełniają w czasie ich realizacji jedynie wspierającą rolę (z wyjątkiem zwalczania zagrożeń typu RENEGADE²⁰).

Rozpoznanie zagrożeń terrorystycznych polega na monitorowaniu działalności jednostek oraz grup mogących zastosować metody terrorystyczne²¹. Odpowiedzialność za rozpoznawanie zagrożeń terrorystycznych spoczywa przede wszystkim na Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW), Agencji Wywiadu (AW), Służbie Wywiadu Wojskowego (SWW) oraz Służbie Kontrywiadu Wojskowego (SKW). Kompetencje SWW i SKW w kwestii zwalczania terroryzmu dotyczą w zasadzie przestępstw podlegających jurysdykcji sądów wojskowych. Instytucjami wiodącymi w aspekcie rozpoznania i monitorowania zagrożeń terrorystycznych są ABW i Policja. Poza wymienionymi powyżej elementami w skład systemu rozpoznania wchodzi placówki monitorujące skażenia (radiologiczne, chemiczne i biologiczne, mogące być wynikiem aktu terroryzmu). Jednakże odgrywają one mniejszą

¹⁷ „Każdą swoją strategię oceniam wedle najgorszej ewentualności, jaka może się zdarzyć, gdy ją zastosujesz”. T. Kotarbiński, *Abecadło praktyczności*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1972, s. 23.

¹⁸ Por. A. Tomaszewski i in., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju p.k. „Armia”*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1998, s. 53.

¹⁹ S. Wudarski, *System przeciwdziałania terroryzmowi w Polsce*, <http://www.terroryzm.com/article/273/System-przeciwdzialania-terroryzmowi-w-Polsce.html>.

²⁰ Przez określenie RENEGADE należy rozumieć wykorzystanie różnego typu statków powietrznych, zarówno wojskowych jak i cywilnych, jako środków uderzeniowych na obiekty naziemne / nawodne.

²¹ S. Wudarski, dz. cyt., s. 34.

rolę w systemie, zważywszy na mniejsze prawdopodobieństwo zagrożenia atakami terrorystycznymi z użyciem broni masowego rażenia.

Zapobieganie aktom terrorystycznym polega na niedopuszczeniu do ataku z wykorzystaniem metod terrorystycznych. Zapobieganie nie może być realizowane bez rozpoznania, gdyż jedynie rozpoznanie konkretnego zagrożenia pozwala na jego identyfikację i podjęcie odpowiednich środków bezpieczeństwa, mających na celu niedopuszczenie do tego zagrożenia. Zapobieganie obejmuje również działania prewencyjne. W zakresie zapobiegania można wyróżnić działania instytucji państwowych oraz organizacji pozapaństwowych. Wśród instytucji państwowych poza służbami specjalnymi (ABW, AW, SKW, SWW) znaczącą rolę odgrywają przede wszystkim Policja, Straż Graniczna oraz Biuro Ochrony Rządu. Instytucje pozapaństwowe to przede wszystkim różnego rodzaju agencje ochrony oraz służby wewnętrzne bezpośrednio zaangażowane w ochronę przed dokonaniem aktu terroryzmu.

Działania prewencyjne Policji realizowane są zgodnie z jej kompetencjami określonymi w ustawie o Policji i polegają przede wszystkim na zapewnieniu ogólnego bezpieczeństwa poprzez zapobieganie przestępstwom, w tym również działaniom terrorystycznym. Policja może być użyta w celu niedopuszczenia do dokonania aktu terrorystycznego na podstawie informacji operacyjnych z własnych źródeł lub informacji pochodzących od służb specjalnych. Straż Graniczna odpowiada za kontrolę granic, między innymi w celu zapobiegania przedostawaniu się do kraju osób podejrzanych o działalność terrorystyczną. Natomiast Biuro Ochrony Rządu jest organem odpowiedzialnym za bezpieczeństwo osób wykonujących ważne funkcje publiczne, ale także polskich placówek dyplomatycznych oraz obiektów i urządzeń o szczególnym znaczeniu.

W zakresie zapobiegania bardzo ważną rolę w systemie przeciwdziałania terroryzmowi w Polsce odgrywa powołany w 2006 r. Międzyresortowy Zespół do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych²², który zastąpił istniejące wcześniej od 2002 roku Międzyresortowe Centrum do spraw Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej i Międzynarodowego Terroryzmu. Zespół jest organem pomocniczym Rady Ministrów zapewniającym współdziałanie administracji rządowej w zakresie rozpoznania, przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu. W skład Zespołu wchodzi: Minister Spraw Wewnętrznych – przewodniczący Zespołu, zastępcy przewodniczącego, którymi są Ministrowie Finansów, Obrony Narodowej, Spraw Zagranicznych oraz minister-członek Rady Ministrów – Koordynator Służb Specjalnych, powoływany przez przewodniczącego, sekretarz oraz członkowie: sekretarz (lub podsekretarz) stanu wskazany przez Ministra Spraw Wewnętrznych, Szef Obrony Cywilnej Kraju, Szef ABW, Szef AW, Szef BOR, Szef SWW, Szef SKW, Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, Generalny Inspektor Informacji Finansowej oraz Szef Służby Celnej.

---

²² Zarządzenie nr 162 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 października 2006 r. w sprawie utworzenia Międzyresortowego Centrum do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych.

Główne zadaniami Zespołu w dziedzinie zapobiegania terroryzmowi to:

- monitorowanie zagrożeń terrorystycznych, dokonywanie ich analiz i ocen oraz przedstawianie opinii i wniosków;
- opracowywanie projektów standardów i procedur w zakresie zwalczania terroryzmu;
- inicjowanie, koordynowanie i monitorowanie działań w zakresie wykorzystania informacji oraz rozpoznawania, przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu;
- organizowanie współpracy międzynarodowej w zakresie zwalczania terroryzmu;
- inicjowanie działań legislacyjnych zmierzających do usprawnienia metod i form zwalczania terroryzmu;
- inicjowanie szkoleń i konferencji dotyczących zwalczania terroryzmu.

Komórką współuczestniczącą w zapobieganiu aktom terroru jest powołane na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 lipca 2002 r. Kolegium do Spraw Służb Specjalnych. Do jego priorytetowych zadań należy nadzór i koordynowanie działań służb specjalnych, opracowywanie ocen i opinii projektów aktów normatywnych i innych dokumentów rządowych dotyczących działalności służb specjalnych oraz kierunków i planów działania służb specjalnych. W ramach Kolegium działa Zespół ds. Koordynacji Działań Operacyjno-Rozpoznawczych w Zakresie Zwalczania Terroryzmu Politycznego²³.

Zwalczanie zagrożeń terrorystycznych polega na likwidacji jednostek lub grup stosujących metody terrorystyczne. Zwalczanie, podobnie jak zapobieganie, ściśle łączy się z rozpoznaniem, jednakże w przeciwieństwie do zapobiegania przy zwalczaniu musi dojść do aktu terroryzmu. W polskim systemie przeciwdziałania terroryzmowi jest wiele środków, które mogą być podjęte w celu zwalczania terroryzmu. Poza środkami typowo siłowymi (fizycznym zwalczaniem) są także środki formalnoprawne, które mogą zostać użyte na przykład w kwestii zwalczania finansowania terroryzmu. Zwalczanie aktów terroryzmu determinowane jest przez rodzaj tych ataków. W ramach zwalczania należy także zawrzeć wszystkie działania, zmierzające do schwytania i osądzenia sprawców tych aktów.

W Polsce głównymi służbami odpowiedzialnymi za zwalczanie aktów terroryzmu są: Policja (w szczególności Biuro Operacji Antyterrorystycznych i pododdziały antyterrorystyczne Policji), ABW, AW, SKW i SWW, jednostki wojsk specjalnych (poza granicami kraju lub też po wprowadzeniu adekwatnego stanu nadzwyczajnego), Siły Powietrzne (w kwestii obrony granicy państwowej w powietrzu), Straż Graniczna (realizując ochronę granicy państwowej), Służba Celna i Generalny Inspektorat Informacji Finansowej. Gdyby doszło do aktu terroryzmu na terenie kraju, śledztwo przekazane zostałyby ABW, gdyż to w jej właściwościach leży prowadzenie tego typu spraw. W tym celu ABW otrzymała stosowne uprawnienia śledcze.

Akty terroryzmu na obywatelach i obiektach polskich (budynki, statki morskie i powietrzne) mogą być dokonywane również poza granicami kraju, gdzie Policja

---

²³ Por. D. Szlachter, *Walka z terroryzmem w Unii Europejskiej – nowy impuls*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.

oraz ABW nie mają takich uprawnień jak na terenie kraju. Za zwalczanie aktów terroryzmu za granicami odpowiadają więc AW oraz SWW (w kwestiach określonych ustawami regulującymi działanie tych służb). Poza granicami Polski zwalczanie terroryzmu realizowane jest przy wykorzystaniu jednostek wojsk specjalnych.

W przypadku użycia samolotu, śmigłowca lub innego statku powietrznego do ataku terrorystycznego zgodnie z wprowadzoną w dniu 2 lipca 2003 r. nowelizacją ustawy o ochronie granicy państwowej z dnia 12 października 1990 r., po spełnieniu określonych warunków Minister Obrony Narodowej może podjąć decyzję o zestrzeleniu przechwyconego statku powietrznego – za realizację tego zadania odpowiadają Siły Powietrzne.

Usuwanie skutków ataku terrorystycznego polega na organizacji i przeprowadzeniu akcji ratunkowej oraz na zabezpieczeniu przed powtórny atakiem. Zagadnienia związane z usuwaniem skutków ataku terrorystycznego zostały uregulowane ustawą o zarządzaniu kryzysowym. Ustawa ta ustanawia zintegrowany system zarządzania kryzysowego, za którego funkcjonowanie odpowiadają organy administracji publicznej. Zarządzanie kryzysowe odbywa się na poziomach: krajowym, wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym. Zarządzanie kryzysowe na poziomie krajowym sprawuje Rada Ministrów, a w sprawach nie cierpiących zwłoki minister właściwy do spraw wewnętrznych (zawiadamiając niezwłocznie o swoich działaniach Prezesa Rady Ministrów). Rada Ministrów sprawuje zarządzanie kryzysowe poprzez Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, który jest organem opiniotawczo-doradczym właściwym w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego. Przewodniczącym Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego jest Prezes Rady Ministrów. W skład zespołu wchodzi: Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych (zastępcy przewodniczącego), Minister Spraw Zagranicznych oraz Minister Koordynator Służb Specjalnych – jeżeli został powołany. Ponadto w posiedzeniach Zespołu na prawach członków biorą udział ministrowie kierujący działami administracji rządowej, istotnymi dla funkcjonowania państwa²⁴.

Do obsługi i zabezpieczenia prac Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego powołane zostało funkcjonujące w trybie ciągłym Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, do którego zadań w zakresie zarządzania kryzysowego należy między innymi: planowanie cywilne, monitorowanie zagrożeń, przygotowanie uruchamiania procedur związanych z zarządzaniem kryzysowym, zapewnienie wymiany informacji

---

²⁴ Członkami Zespołu są: ministrowie kierujący następującymi działami: administracja publiczna, budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa, finanse publiczne, gospodarka, gospodarka morską, gospodarka wodna, instytucje finansowe, informatyzacja, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, łączność, oświata i wychowanie, rolnictwo, sprawiedliwość, środowisko, transport, zdrowie, praca i zabezpieczenie społeczne, a ponadto: Główny Geodeta Kraju, Główny Inspektor Sanitarny, Główny Lekarz Weterynarii, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej, Prezes Państwowej Agencji Atomistyki, Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego, Szef ABW, Szef AW, Szef Obrony Cywilnej Kraju, Szef SKW oraz Szef SWW.

i koordynacja działań między krajowymi i zagranicznymi organami i strukturami zarządzania kryzysowego²⁵.

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie województwa jest wojewoda, który swoje zadania w tym zakresie realizuje przy pomocy wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego. Ponadto utworzono wojewódzkie centra zarządzania kryzysowego, działające w ramach całodobowych dyżurów, w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego, nadzorowania systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzeżenia ludności. Do zadań wojewódzkich centrów zarządzania kryzysowego należy także współpraca i współdziałanie z organami administracji publicznej oraz podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne.

Na analogicznej zasadzie skonstruowane jest zarządzanie na szczeblu powiatu i gminy, gdzie organami pomocniczymi starosty i wójta /burmistrza/ prezydenta miasta są powiatowe/gminne i miejskie zespoły zarządzania kryzysowego, z zastrzeżeniem, że na szczeblu gminy i miasta nie muszą być powoływane gminne (miejskie) centra zarządzania kryzysowego.

W aspekcie przeciwdziałania aktom terroru wymienione struktury zarządzania kryzysowego mogą włączyć się we wcześniejszych etapach, jednakże biorąc pod uwagę dynamikę incydentu terrorystycznego, jego skalę i skutki, struktury te największą rolę odegrają w czasie usuwania skutków działań terrorystycznych.

Dotychczas w czasie kryzysu zazwyczaj powoływane były sztaby antykryzysowe. W ich skład wchodził także specjaliści z konkretnych dziedzin, przydatnych w czasie rozwiązywania sytuacji kryzysowych. To właśnie w sztabach antykryzysowych podejmowane były najważniejsze decyzje polityczne w kwestii działań zmierzających do usuwania skutków ataku. W obecnych uwarunkowaniach, przy sprawnie działających elementach zarządzania kryzysowego prawdopodobnie nie będzie zasadne powoływanie sztabów antykryzysowych organizowanych *ad hoc*.

Z analizy dokumentów normujących udział Sił Zbrojnych RP w realizacji przedstawionych powyżej etapów przeciwdziałania terroryzmowi wynika jednoznacznie, iż pełnią one jedynie wspierającą rolę i wykorzystywane będą w sytuacjach, kiedy zastosowanie innych środków okaże się niewystarczające.

Analizując akty prawne normujące problematykę użycia Sił Zbrojnych RP na terenie kraju, można wyróżnić cztery zasadnicze grupy zadań możliwe do realizacji przez elementy wydzielone z wojsk lądowych. Są to:

- bezpośrednie wsparcie oddziałów Policji w działaniach antyterrorystycznych;
- ochrona obiektów szczególnie ważnych dla obronności państwa;
- ochrona granicy państwowej w powietrzu;
- usuwanie skutków ataku terrorystycznego o znamionach klęsk żywiołowych i katastrof.

Wszystkie z wymienionych powyżej sytuacji zostały uwzględnione w „Planie udziału Sił Zbrojnych RP w działaniach antyterrorystycznych”.

---

²⁵ Art. 11 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. 2007, Nr 89, poz. 590).

„Plan użycia oddziałów i pododdziałów SZ RP w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych” przewiduje realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym w trzech zasadniczych fazach:

Faza I – monitorowanie sytuacji w ramach działalności bieżącej;

Faza II – aktywacja sił i środków, reagowanie;

Faza III – usuwanie skutków.

Przedstawione powyżej fazy różnią się nieznacznie od etapów działań antyterrorystycznych, jednakże nie powinno to niekorzystnie wpłynąć na realizację zadań przez wojska lądowe w tym zakresie. W praktyce pierwszy etap działań antyterrorystycznych (rozpoznanie) wpisuje się w fazę I przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym. Realizacja drugiego i trzeciego etapu działań antyterrorystycznych (zapobieganie i zwalczanie) nie jest możliwa bez wcześniejszej aktywacji sił i środków – praktycznie etapy te będą realizowane w ramach „reagowania” sił i środków SZ RP. Natomiast usuwanie skutków ataku terrorystycznego realizowane będzie w ramach fazy III przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym.

Pododdziały i oddziały wojsk lądowych mogą być ponadto użyte do wsparcia elementów układu pozamilitarnego w usuwaniu skutków ataku terrorystycznego o znamionach klęsk żywiołowych i katastrof, przy założeniu, iż realizować będą zadania zgodnie z ich specjalistycznym przygotowaniem i przeznaczeniem. Jednocześnie ich użycie w sytuacji kryzysowej nie może stanowić zagrożenia dla realizacji zadań konstytucyjnych i wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych. W takim przypadku wydzielone z Sił Zbrojnych RP elementy realizować będą zadania zgodnie z postanowieniami ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Zgodnie z tą ustawą Minister Obrony Narodowej na wniosek wojewody może przekazać do jego dyspozycji pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych RP, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego²⁶.

Zadania możliwe do realizacji przez pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych RP realizowane będą zgodnie z wojewódzkim planem reagowania kryzysowego (uzgodnionym z organem wskazanym przez Ministra Obrony Narodowej) i obejmować mogą:

- współudział w monitorowaniu zagrożeń;
- wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
- wykonywanie zadań poszukiwawczo-ratowniczych;
- ewakuowanie poszkodowanej ludności i mienia;
- wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach;
- współudział w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń;
- izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;

---

²⁶ Art. 25 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U.07.87.590).

- wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabytkach;
- prowadzenie prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych RP;
- usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie przy pomocy sił i środków będących na wyposażeniu wojska;
- likwidowanie skażeń chemicznych oraz skażeń i zakażeń biologicznych;
- usuwanie skażeń promieniotwórczych;
- wykonywanie zadań związanych z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej;
- współdziałanie w zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych;
- udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zadań sanitarno-higienicznych i przeciwepidemicznych;
- wykonywanie zadań ujętych w wojewódzkim planie reagowania kryzysowego.

Zadania powyższe pomimo braku bezpośredniej delegacji do działań antyterrorystycznych mogą być realizowane w czasie usuwania skutków ataku terrorystycznego. Pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych RP mogą być przekazywane do realizacji tych zadań w etatowym składzie lub jako doraźnie tworzone zgrupowania zadaniowe. Muszą być zintegrowane w jedną, jednolicie prowadzoną kampanię cywilno-wojskową, na wzór tych, które w sztuce wojennej od dłuższego czasu nazywamy operacjami połączonymi (*joint operations*)²⁷.

Dlatego też realizacja celów długofalowej „wojny z terroryzmem” wymaga podjęcia działań wielowymiarowych, obliczonych na dłuższy czas i polegających m.in. na:

- stworzeniu trwałej międzynarodowej koalicji, obejmującej jak największą liczbę państw i akceptującej uzgodniony kodeks zasad postępowania wobec organizacji terrorystycznych;
- wewnętrznym konsensusie w krajach rozwiniętych co do stosowania ostrzejszych niż dotąd środków walki z terroryzmem, nawet jeśli to wpłynie w jakiejś mierze na zakres wolności obywatelskich;
- ewolucji nastrojów społeczeństw państw rozwiniętych w kierunku akceptacji ciężaru prowadzenia walki z terroryzmem, łącznie z akceptacją strat wojskowych i wśród ludności cywilnej.

Powinna ona objąć także działania w następujących płaszczyznach: prawnej, ekonomicznej, instytucjonalnej, wywiadowczej, policyjno-paramilitarnej oraz dyplomatycznej.

O ile przy pomocy powyższych środków niemilitarnych można utrudnić organizację spektakularnych akcji terrorystycznych, o tyle nie da się ich wykorzystać do skutecznej likwidacji większych grup terrorystycznych i ich infrastruktury oraz wymusić posłuch państw popierających terroryzm. Dlatego też perspektywa długofalowej

---

²⁷ S. Koziej, *Powrześnieowe wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa*, „Polska w Europie” 2002, nr 1, s. 75.

ofensywy przeciwko międzynarodowemu terroryzmowi stawia siły zbrojne i ich akcje militarne na równi z innymi quasi-militarnymi lub niemilitarnymi formami działań.

Ocena podejmowanych przez nasz kraj działań na arenie międzynarodowej pozwala stwierdzić, iż Polska jest zagrożona atakami terrorystycznymi w podobnym stopniu jak inne państwa europejskie. Zagrożeniom tym mogą podlegać np. polskie przedstawicielstwa zagraniczne lub kontyngenty wojskowe realizujące misje poza granicami kraju. Zagrożenia związane z terroryzmem odnosi się również do terytorium Polski. Tutaj wyselekcjonować można cztery zasadnicze grupy, które będą najbardziej narażone na ataki terrorystyczne: władze rządowe; wojsko, policja, służby specjalne; przedsiębiorstwa państwowe i prywatne (sfera biznesu); ludność²⁸.

Powyższe potencjalne cele ataków terrorystycznych pozwalają wnioskować, iż skuteczne zwalczanie terroryzmu wymagać będzie nowej jakościowo współpracy, prowadzącej do zaniku dotychczasowego wyraźnego podziału na cywilno-policyjne zwalczanie terroryzmu i wojskowe zwalczanie powstań. Mimo przewagi środków militarnych państwo musi pokonać ogromne trudności, aby odnosić sukcesy w asymetrycznych konfliktach z niepaństwowymi przeciwnikami. Przed wszystkim w konflikcie asymetrycznym to właśnie państwo znajduje się w niedogodnej sytuacji. Brak reguł i wyraźnego rozgraniczenia wojny od pokoju rodzi sprzeczności z politycznymi i etycznymi podstawami funkcjonowania państwa, a przez to zagraża porządkowi społecznemu. Przeciwnik niepaństwowy natomiast dzięki niestosowaniu reguł osiąga wyłącznie korzyści, zwłaszcza dużą swobodę działania. Świadomość społeczeństw demokratycznych bowiem z jednej strony narzuca państwu oraz siłom zbrojnym ograniczenia, które nie dotyczą przeciwnika w konflikcie asymetrycznym, natomiast z drugiej stawia określone wymogi co do pożądanego poziomu bezpieczeństwa.

Istotne staje się zatem podejmowanie przez państwo takich działań, które z jednej strony zapewniać będą sprawne funkcjonowanie struktur państwowych, z drugiej zaś maksymalne warunki przetrwania społeczeństwa w warunkach zagrożenia terroryzmem. Zestaw prognozowanych celów i działań politycznych państwa obejmować może: zapewnienie maksymalnej zdolności do ciągłego i sprawnego funkcjonowania strategicznie ważnych elementów systemu państwowego; minimalizowanie strat i szkód; samodzielne i we współpracy międzynarodowej ograniczanie swobody działania i likwidowanie organizacji terrorystycznych; podnoszenie odporności systemu państwowego i międzynarodowego na uderzenia terrorystyczne; ograniczanie i likwidowanie społecznych podstaw terroryzmu²⁹.

Z powyższych celów oraz działań państwa wynikają możliwe misje, funkcje, role, cele i zadania SZ RP³⁰. Do tej grupy zaliczać się będą: samoochrona /samoobrona SZ; ochrona/obrona obiektów systemu państwowego/sojuszniczego (sa-

²⁸ K. Jałoszyński, *Terroryzm a wojsko*, „Zeszyty Naukowe AON” 2000, nr 2, s. 192–193.

²⁹ Zob. C. Rutkowski, A. Kasprzewski, A. Dawidczyk, *Opr. pod krypt. „Adaptacja”, cz. 2*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1999, s. 78.

³⁰ Tamże, s. 78–79.

modzielnie lub wsparcie sił poza wojskowych); wsparcie działań pozawojskowych w rozbijaniu/likwidacji grup (organizacji) terrorystycznych; utrzymanie zdolności prewencyjnych i odwetowych; pomoc społeczeństwu w ograniczaniu społecznej bazy terroryzmu.

Do wypełniania wielu z prezentowanych powyżej misji i funkcji powinny być przygotowane wojska lądowe. Ważnym miejscem wykorzystania i zaangażowania tego komponentu wydaje się bowiem być obszar związany z pełnieniem funkcji ochronnych i obronnych (np. strategicznie ważnych obiektów, które mogą stać się celami ataków) oraz dotyczący likwidacji grup terrorystycznych podczas uderzeń lub przed ich wykonaniem.

W pierwszym z wymienionych obszarów wojska lądowe mogą wykonywać następujące zadania obejmujące:

- ochronę i obronę obiektów zagrożonych atakami grup terrorystycznych i przestępczych;
- izolowanie rejonów (obszarów), w których mogą bazować grupy terrorystyczne i przestępcze;
- blokowanie kierunków możliwego przenikania terrorystów i grup przestępczych;
- sukcesywne zdobywanie informacji o możliwych atakach z jednostek (oddziałów) wyspecjalizowanych w działaniach antyterrorystycznych³¹.

Z powyższego wynika, iż do tego typu zadań mogą być użyte jednostki, które nie są wyspecjalizowane w tego typu działaniach. Wydaje się jednak, że w szkoleniu wojsk, szczególnie wojsk zmechanizowanych, należy uwzględnić zagadnienia związane z przygotowaniem do tego typu działań, gdyż działalność terrorystyczna może nasilać się w okresie konfliktu zbrojnego. Dlatego należy przewidywać odpowiednie grupy, składające się z dobrze wyszkolonych żołnierzy mogących szybko i skutecznie wykonać wymienione zadania.

W likwidacji grup terrorystycznych i przestępczych (drugi z wymienionych obszarów) wiodącą rolę pełnić będą wyspecjalizowane pododdziały antyterrorystyczne Policji oraz sił zbrojnych (np. GROM). Nie ulega wątpliwości jednak, że jednostki wojsk lądowych w tym wypadku wykonywać będą zadania izolująco-blokujące, które polegać będą na:

- osłonie obiektów militarnych oraz użyteczności publicznej;
- organizowaniu blokad na możliwych kierunkach podejść grup terrorystycznych i przestępczych;
- udziale w okrążeniu grup w przypadku ich lokalizacji;
- organizowaniu blokad na kierunkach wycofywania grup po wykonaniu uderzeń;
- wykonywaniu ataków na bazy terrorystów wspólnie z wyspecjalizowanymi oddziałami³².

---

³¹ Zob. B. Szulc, *Zadania wojsk lądowych w walce z terroryzmem*, [w:] *Operacje i zadania wojsk lądowych na obszarze kraju*, pod kier. A. Tomaszewskiego, Wydawnictwo AON, Warszawa 2001, s. 142.

³² Tamże, s. 143.

W realizacji ostatniego z wymienionych zadań pododdziały wojsk lądowych mogą jednak pełnić jedynie funkcję pomocniczą. Zauważyć należy, iż w przypadku konfliktu zbrojnego, przy nasileniu ataków grup tego typu, jednostki wyspecjalizowane nie będą prawdopodobnie w stanie przeciwdziałać licznym atakom. Należy zatem przypuszczać, iż wojska lądowe w obszarze swoich działań będą zmuszone do podjęcia samodzielnej walki z takimi oddziałami, stąd też pojawia się konieczność przygotowania już na szczeblu taktycznym pododdziałów zdolnych do podjęcia takiej walki³³.

Podsumowanie

Ograniczenia czasowe możliwości użycia wydzielonych elementów Sił Zbrojnych do działań na obszarze kraju zależą od różnych czynników. Jednym z nich, dotyczącym nie tylko wojsk lądowych, ale całych Sił Zbrojnych, jest bardzo ograniczona możliwość przewidzenia terminu, miejsca i rodzaju sytuacji nadzwyczajnej. Aby zminimalizować czas reakcji, niezbędna jest ścisła współpraca wszystkich narodowych służb odpowiedzialnych za rozpoznawanie, zapobieganie i przeciwdziałanie rozwojowi kryzysu.

Nierównomierne rozmieszczenie na terenie kraju jednostek wojskowych powoduje określone ograniczenia przestrzenne ich użycia. W przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej w danym regionie konieczne staje się przemieszczenia oddziałów i pododdziałów, rozlokowanych w różnych garnizonach na terenie kraju. Wymusza to utrzymywanie w gotowości do użycia niezbędnej liczby środków transportu. Nie stanowi to większego problemu w przypadku środków niezbędnych do transportu ludzi, gdyż jednostki wojskowe posiadają dużą autonomiczność w zakresie mobilności. Znacznie gorzej przedstawia się sytuacja w przypadku transportu sprzętu ciężkiego możliwego do wykorzystania w czasie usuwania skutków sytuacji nadzwyczajnych (pływające transportery samobieżne, spycharki gaśnicowe, wozy zabezpieczenia technicznego na gaśnicach).

Dodatkowym czynnikiem ograniczającym możliwość wyboru sił i środków do działań w sytuacjach kryzysowych są zobowiązania sojusznicze i koalicyjne, a w szczególności poziom zaangażowania wojsk lądowych w misjach poza granicami kraju. Do niedawna w różnego rodzaju misjach i operacjach poza granicami kraju uczestniczyło ok. 3,5 tys. żołnierzy, co stanowi ok. 2% całego stanu naszej armii. Jednakże jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, iż w tym samym czasie taka sama liczba żołnierzy odtwarza zdolność bojową po udziale w misjach, a kolejne 3,5 tys. przygotowuje się do udziału w kolejnych zmianach – otrzymujemy liczbę ok. 7,5 tys. żołnierzy, czyli ok. 6% stanu Sił Zbrojnych RP częściowo wykluczonych z możliwości wykorzystania do innych działań. Wydawać by się mogło, iż nie są to znaczące liczby w skali kraju, jednakże nabierają one innej wymowy, jeżeli uświadomimy sobie, że w operacjach poza granicami kraju biorą udział przede wszystkim najlepiej wyszkoleni żołnierze naszych elitarnych jednostek wojskowych.

---

³³ Tamże, s. 144.

Bibliografia

- Bi-MNC, Directive, NATO Doctrine for Peace Support Operations, Supreme Allied Commander, Europe, SHAPE B - X7070, Belgium 1995
- Encyklopedia organizacji i zarządzania*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1981
- Huzarski M., *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1999
- Jakubczak R., *Organizacja i wykorzystanie wojsk obrony terytorialnej*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1996
- Jałoszyński K., *Terroryzm a wojsko*, „Zeszyty Naukowe AON” 2000, nr 2
- Koziej S., *Powrześnieowe wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa*, „Polska w Europie” 2002, nr 1
- Kręcikij J., *Przygotowanie działań taktycznych w NATO*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1996
- Leksykon wiedzy wojskowej*, red. S. Torecki i in., Wydawnictwo MON, Warszawa 1979
- Lidwa W., *Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju*, rozprawa habilitacyjna, Wydawnictwo AON, Warszawa 1999
- Rutkowski C., Kasprzewski A., Dawidczyk A., *Opr. pod krypt. „Adaptacja”, cz. 2*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1999
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1996
- Stoner J.A.F., Wankel C., *Kierowanie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1996
- Szlachter D., *Walka z terroryzmem w Unii Europejskiej – nowy impuls*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007
- Szulc B., *Zadania wojsk lądowych w walce z terroryzmem*, Wydawnictwo AON, Warszawa 2001
- Tomaszewski A., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju p.k. „Armia”*, Wydawnictwo AON, Warszawa 1998
- Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dnia 27 kwietnia 2007 (Dz. U. 2007, Nr 89, poz. 590)
- Zarządzenie nr 162 Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 października 2006, w sprawie utworzenia Międzynarodowego Zespołu do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych

Armed Forces – New Challenges

Abstract

In the article, the authors focus on presenting new challenges for the Armed Forces, both in terms of military security, fulfillment of tasks set out by the NATO, but also in crisis situations that may be caused by a potential terrorist attack. Widely discussed legal solutions use military units as well as other actors in the fight against terrorism or natural disasters. In addition, all phases of emergency response have been thoroughly examined and the tasks set for the military units and military cooperation with governmental and non-governmental Organization have been presented in detail.

Słowa kluczowe: siły zbrojne, bezpieczeństwo militarne, działania antyterrorystyczne

Key words: armed forces, military security, counter-terrorism

Marek Kubiński

ppłk, dr hab. prof. Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, dyrektor Instytutu Strategii

Artur Sobieraj

doktorant w Akademii Obrony Narodowej w Warszawie